

**До Постоянната
комисия по социални и
правни науки,
сигурност и отбрана**

ДОКЛАД

за извършената проверка по процедура за програмна
акредитация на докторска програма „Социология” от
професионално направление 3.1 „Социология, антропология и
науки за културата“, област на висше образование 3. Социални,
стопански и правни науки, Пловдивски университет „Паисий
Хилендарски“

ОТ ЕКСПЕРТНА ГРУПА В СЪСТАВ:

Доц. д-р Мария Вълкова, ЮЗУ „Неофит Рилски“, ръководител

Доц. д.с.н. Светла Колева, ИИОЗ – БАН, член на ЕГ

Владислав Петков, редовен докторант в СУ „Св. Климент

Охридски“, член на ЕГ

Наблюдаващ процедурата член на ПК: доц. д-р Даниела Колева

Експертната група и наблюдаващият процедурата са определени с решение на Акредитационния съвет НАОА (Протокол № 3/15.02.2018 г.)

СЪДЪРЖАНИЕ

1	Изпълнение на препоръките от предходната акредитация
2.	Проверка по изпълнението на критериите за програмна акредитация на докторска програма в съответствие със стандартите и насоките за осигуряване на качеството в европейското пространство за висше образование и по смисъла на чл.78 ,ал.3 от ЗВО
2.1	Стандарт 1 „Политика за осигуряване на качеството“ и съответстващите му критерии
2.2	Стандарт 2 „Разработване и одобряване на програмите“ и съответстващите му критерии
2.3	Стандарт 3 „Обучение, преподаване и оценяване, ориентирани към студентите“ и съответстващите му критерии
2.4	Стандарт 4 „Прием, развитие, признаване и дипломиране на студентите“ и съответстващите му критерии
2.5	Стандарт 5 „Преподавателски състав“ и съответстващите му критерии
2.6	Стандарт 6 „Учебни ресурси и подпомагане на студентите“ и съответстващите му критерии
2.7	Стандарт 7 „Управление на информацията“ и съответстващите му критерии
2.8	Стандарт 8 „Информация за обществеността“ и съответстващите му критерии
2.9	Стандарт 9 „Текущ мониторинг и периодичен преглед на програмите“ и съответстващите му критерии
2.10	Стандарт 10 „Циклично външно осигуряване на качеството“ и съответстващите му критерии

Уважаеми г-н Председател на ПКСПНСО,

Експертната група (ЕГ) в изпълнение на решение на Акредитационния съвет на НАОА (Протокол № 3/15.02.2018) съгласно чл. 33 и чл. 34/, от ПДНАОА и приетите от Акредитационния съвет на НАОА (20.10.2016 г.) Критерии за програмна акредитация на докторски програми в съответствие със стандартите и насоките за осигуряване качеството в европейското пространство за висше образование /ESG/ - част 1 /1-10/ и по смисъла на чл. 78, ал. 3 от ЗВО /Таблица 5/, посети Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ в периода 26 - 28.02.2018г. и проведе срещи с ръководството му във връзка с процедура по акредитация на три докторски програми: „Етнология“, „Социология“ и „Наука, технологии и свръхмодерен капитализъм“.

За програмната акредитация на обучението по ОНС “доктор” по докторска програма „Социология” от професионално направление: 3.1 Социология, антропология и науки за културата Експертната група разполагаше с: Доклад самооценка; Доклад за изпълнение на задължителните препоръки на ПК по социални и правни науки и национална сигурност по предходната процедура за акредитация; Приложения към Доклада самооценка.

На Експертната група бяха предоставени оптимални условия за работа, пълен достъп до необходимите документи и допълнителна информация по специално зададени въпроси във връзка с доказателствената част на Доклада самооценка.

Всички срещи, разговори и посещения, предвидени в Работната програма, бяха осъществени по график.

След анализ на документацията и на проведените срещи-разговори и запознаване с фактите и обстоятелствата по докторската програма „Социология” от професионално направление: 3.1 Социология, антропология и науки за културата, проверка по изпълнението на направените препоръки от НАОА на предходната програмна акредитация и проверката по изпълнението на Критериалната система от 2016 г. за програмна акредитация на докторски програми в съответствие с ESG – част 1 (1–10) и по смисъла на чл. 78, ал. 3 от Закона за висшето образование, Експертната група представя доклад с констатираните резултати.

I. ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ПРЕПОРЪКИТЕ ОТ ПРЕДХОДНАТА АКРЕДИТАЦИЯ

Докторската програма по „Социология“ в област на висше образование 3 „Социални, стопански и правни науки“, професионално направление 3.1. „Социология, антропология и науки за културата“ в ПУ „Паисий Хилендарски“ е акредитирана с обща оценка 9,20 за срок от 6 години в съответствие с чл. 79 (4) от ЗВО (Решение на ПК по социални и правни науки и национална сигурност на НАОА от 11.07.2012 г., Протокол №15). С писмо Изх.

№ 910/10.09.2012 НАОА уведомява ПУ „Паисий Хилендарски“ за резултатите от акредитацията.

НАОА отправя следната препоръка към докторската програма по „Социология“: *да се специфицират предлаганите на докторантите курсове като се съобразят с профила на докторантурата, за да се увеличат възможностите на обучаваните за избор и изграждане на високи компетенции със срок на изпълнение септември 2013 г.*

Препоръката е изпълнена изцяло.

Към Философско-исторически факултет м.ер 2015 г. е създадено Докторантско училище по социология, антропология и науки за културата, чиято програма позволява на докторантите да избират както специализирани курсове, така и своя изследователски профил. В хода на актуализирането на програмата на докторантското училище делът на избираемите курсове в програмата е увеличен от 42% през 2015 г. до 50% през 2017 г. Докторантите имат възможност да изберат специализация в областта на социоанализата, биополитиката, анатомополитиката, екополитиката, социологията на иновациите, институционалната социология, социология на правото, икономиката, социалните неравенства.

II. ПРОВЕРКА ПО ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА КРИТЕРИИТЕ ЗА ПРОГРАМНА АКРЕДИТАЦИЯ НА ДОКТОРСКИ ПРОГРАМИ В СЪОТВЕТСТВИЕ СЪС СТАНДАРТИТЕ И НАСОКИТЕ ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА КАЧЕСТВОТО В ЕВРОПЕЙСКОТО ПРОСТРАНСТВО ЗА ВИСШЕ ОБРАЗОВАНИЕ /ESG/ - ЧАСТ 1 /1-10/ И ПО СМИСЪЛА НА ЧЛ. 78, АЛ. 3 ОТ ЗВО /ТАБЛИЦА 5/

Стандарт 1 „Политика за осигуряване на качеството“ и съответстващите му критерии, а именно:

Критерий 1.1. *„Висшето училище или научната организация имат публично оповестена, с официален статут и отчетност политика за осигуряване качеството на обучението по докторската програма“*

Резултати от проверката

По 1.1.1. Висшето училище организира обучение по докторската програма в съответствие със своята мисия, цели, задачи и действащо законодателство

Обучението в докторската програма по Социология е организирано в съответствие със ЗРАСРБ и осигуряващите неговото действие правилници на републиканско и институционално ниво (Правилник за прилагане на ЗРАСРБ и Правилник за развитието на академичния състав на ПУ "Паисий Хилендарски")

Обучението се провежда в съответствие със Стратегията за развитие на ПУ „Паисий Хилендарски“ (2011-2020) и Стратегията на ФИФ, следва изискванията на действащото законодателство, на добрите национални практики в образованието, насочено към придобиването на научната степен „доктор“, и е съобразено с научния профил на катедрите, които организират

обучението. Има достатъчен преподавателски състав, притежаващ необходимата квалификация, и интердисциплинарна академична среда в рамките на ФИФ.

Докторската програма по „Социология“ във ФИФ на ПУ „Паисий Хилендарски“ се състои от два профила: „Социология и науки за човека“ и „Приложна и институционална социология“, които съответстват на мисията на едноименните катедри – първата, специализирана в областта на съвременните форми на социално страдание и върху актуалните режими на управление на социалния живот, втората – в областта на социологията на иновациите и свързаните с тях актуални трансформации на социалната и институционалната среда. Общото между двете катедри е подготовката на специалисти в областта на социологията с интердисциплинарни компетенции, способни да анализират критически съвременните социални процеси.

Учебната документация на докторската програма съдържа ясно описание на интелектуалните качества и практическите умения, които се придобиват в хода на обучението.

Настоящото искане за акредитиране на докторска програма по „Социология“ с двата ѝ профила „Социология и науки за човека“ и „Приложна и институционална социология“ е законосъобразно предвид дадената оценка 9,20 от Постоянната комисия по Социални и правни науки и национална сигурност при НАОА на проведено заседание на 11.07. 2012 г. (Протокол № 15), със срок на валидност на акредитацията ШЕСТ ГОДИНИ.

По 1.1.2. Цялостната дейност за обучение по докторската програма е подчинена на институционалната система за качество, без да се пренебрегва спецификата ѝ

На всички етапи на обучението по докторската програма „Социология“ се осъществява наблюдение, контрол и оценка съобразно действащата от 2005 г. в ПУ „Паисий Хилендарски“ Система за осигуряване, поддържане и развиване на качеството на обучението и на образователния продукт и Правилника на ФИФ за прилагане на системата за качество – публично оповестени на сайта на ПУ.

Основното звено, контролиращо прилагането на системата за качество към докторската програма, е факултетната Комисия за осигуряване, поддържане и развиване на качеството на обучението и образователния продукт, създадена през 2013 г. и преобразувана в Комисия за управление и контрол на качеството на образователния процес в началото на 2017 г. Работата на комисията е подпомагана от деканското ръководство, факултетния съвет, катедрените съвети, комисията по акредитация, комисията по постакредитационен контрол, комисията по атестиране и етичната комисия към факултета.

Освен разработените пет вида анкетни карти, проведените шест допитвания за качеството на образованието сред студентите и докторантите, проучване на пазара на труда, анализ на представянето на ФИФ в

рейтинговата система на българските висши училища и анализ на реализацията на дипломираните социолози, специално за докторската програма по „Социология“ през 2017 г. е проведено допитване за оценка на качеството на образованието сред докторантите по социология. Качеството на образованието в докторската програма е периодично обсъждано и на методическите семинари на обучаващите катедри, сред които семинарите, проведени през декември 2014 г. и 2016 г. от катедра „Социология и науки за човека“.

По 1.1.3. Висшето училище изгражда и прилага политика на осъществяване взаимовръзката на научните изследвания и обучението по докторската програма в рамките на националния и институционалния контекст

През изтеклия акредитационен период ефективната взаимовръзка между научните изследвания в обучаващото звено и докторската програма е постигната посредством следните инициативи:

1. участие на докторанти в научни проекти, в които са ангажирани учени от обучаващите звена (през изтеклия акредитационен период в научноизследователски проекти са участвали 9 докторанти или 50 % от обучаващите се в програмата, като повечето от докторантите участват в повече от 1 проект).

2. самостоятелни изследвания на докторанти и студенти, подпомагани от учени от факултета (такъв проект е изследването на езика на омразата под ръководството на доц. д-р Стойка Пенкова с участието на 2 докторанти и 5 студенти като 2 от студентите вече са докторанти в програмата от 2018 г.; проектът е подкрепен от фонд „Научни изследвания“ на ПУ; изследователските резултати са представени в 11 доклада на конференции, 5 участия в медии и на сайта на проекта, както и в публикуван сборник с резултатите.

3. създаване на нови организационни структури и присъединяването им към вече съществуващи институционални звена (напр. създадената през 2017 г. към профил „Социология и науки за човека“ Докторантската лаборатория за експериментална хуманитаристика, асоциирана към академичната ризома „Критика и хуманизъм“ като форма на интеграция на учените от Катедрата в изследователската дейност на Института за критически социални изследвания и Института за критически теории на свръхмодерността. Намерението е да се предостави възможност на всеки докторант от профил „Социология и науки за човека“ да предложи собствен изследователски проект в рамките на лабораторията и при одобрение да ползва научния и методологичен опит на изследователите от академичната ризома).

4. поддържане и развитие на трайните форми на интегриране на докторантите в научните изследвания в профил „Приложна и институционална социология“ като: участие на докторантите като консултанти и асистенти в летните изследователски практики на

студентите бакалаври (по приложна социология, социология на правото и институциите, изследвания на науката и технологиите); съвместно (преподаватели и докторанти) разработване на проекти по НФНИ, Хоризонт 2020, Еразмус+, Фонд „Научни изследвания“ при ПУ; съдействие за кандидатстване в специализирани докторантски изследователски програми на ЕС и водещи университети в Европа (напр. съвместната докторантска програма по история на технологиите между катедрата и Фондацията за история на технологиите при Техническия университет на Айндховен, Нидерландия, 2006-2014 г., в рамките на която са успешно защитени дисертациите на двама докторанти от ФИФ на ПУ); включване на докторантите в приложни изследвания и експертно-консултанска дейност в помощ на държавни институции и органи на местната власт, НПО, граждански инициативи и др.

5. публично разпространение на изследователската дейност на докторантите чрез сайта на ФИФ и Facebook групата на катедра „Социология и науки за човека“.

По 1.1.4. Прилагат се правилата на етичен кодекс за осигуряване на академично единство, чрез който се гарантират залегналите в ЗВО академични свободи и нетърпимост към всякакви форми на дискриминация. Приети и оповестени са правила и процедури за предотвратяване и санкциониране на изпитни измами и плагиатства

В ПУ „Паисий Хилендарски“ спазването на етични норми в отношенията преподаватели, административни служители и студенти (включително докторанти) се регламентира в Етичния кодекс на работещите в ПУ, както и в Правилника за устройството и дейността на ПУ (глава XIV). Към ФИФ е създадена Комисия по етика. Правилниците съдържат съобразени със спецификата на факултета дефиниции на академична измама, плагиатство, тайна договорка, фалшифициране, корупция, психологически тормоз и други неетични и нетипични практики, както и конкретни санкции с кратки срокове на прилагане, ясно определена отговорност за задействането им и апелативна процедура. Особено внимание е отделено на предотвратяването и санкционирането на всякакви форми на дискриминация и нетолерантност.

Всеки докторант преди публичната защита на дисертационния труд е задължен да попълни Декларация за оригиналност и достоверност на текста. Лабораторията за компютърно подпомагане на обучението и научните изследвания CartLab се включва активно в практиките за проверка и констатиране на случаи на плагиатство.

Отличителна черта на дейността на Комисията по етика към факултета е това, че при съмнения за корупция тя има правото да инициира анкетни проучвания, резултатите от които се разглеждат на декански и факултетен съвет.

В докторската програма по социология не са установени случаи на плагиатство или неетични практики.

Изводи на ЕГ от проверката по стандарт 1:

1. Обучението по докторската програма „Социология“ в двата ѝ профила „Социология и науки за човека“ и „Приложна и институционална социология“ се осъществява в съответствие с мисията, целите и задачите на ПУ „Паисий Хилендарски“, респективно на ФИФ. То има за цел да изгради у докторантите знания и умения да изследват и проблематизират социалния свят в неговото съвременно състояние. Обучението се провежда в пълно съответствие с действащото в страната законодателство в областта на висшето образование и науката и с правната уредба на университета. Тематиката на докторските дисертации съответства на образователната и изследователската насоченост на двете социологически катедри „Социология и науки за човека“ и „Приложна и институционална социология“.

2. Обучението по докторската програма е подчинено на и се контролира от изградената в ПУ и ФИФ система за качество в съответствие със спецификите на образователната програма. Контролът по обучение на докторанти се осъществява чрез четиристепенна система: (а) от страна на специализираната администрация на три нива – ректорат, факултет, обучаващо звено (катедра); (б) на ниво научен ръководител. Всички нива следят и за стриктното изпълнение на индивидуалния учебен план на докторанта.

3. Обучаващото звено (катедри „Социология и науки за човека“ и „Приложна и институционална социология“, ФИФ, ПУ „Паисий Хилендарски“) провежда обучение в докторската програма „Социология“ в съответствие със съвременните тенденции и инициира различни форми за ефективна взаимовръзка на научните изследвания и обучението по докторската програма в рамките на националния и институционалния контекст.

4. На ниво Университет и ФИФ има създадена и функционира комисия, която следи за спазване на Етичния кодекс. Има приети и прилагани процедури за следене на плагиатството. През изтеклия акредитационен период няма констатирани плагиатства.

Извод за стандарт 1: В съответствие с изискванията на стандарт 1 ПУ „Паисий Хилендарски“, ФИФ имат публично оповестена, с официален статут и отчетност политика за осигуряване качеството на обучение, включително и по акредитираната докторска програма.

Стандарт 2 „Разработване и одобряване на програмите“ и съществуващите му критерии, а именно:

Критерий 2.1. „Висшето училище или научната организация изгражда и прилага процедури за разработване, одобряване, наблюдение и обновяване на докторските програми при съдействието на високо квалифицирани учени, представители на промишлеността и други заинтересовани страни“

Резултати от проверката

2.1.1. Докторската програма е разработена в съответствие със

съвременните постижения на науката и има ясно изразени очаквани резултати

Докторската програма по социология в двата ѝ профила е разработена в съответствие със съвременните научни постижения и актуалните проблеми на дисциплината. Поддържането на докторската програма на нивото на съвременните развития в областта на хуманитарните и социалните науки е гарантирано посредством консултации с водещи европейски учени – проф. Растко Мочник от Университета в Любляна, проф. Йоханес Вайс от Университета в Касел, проф. Бруно Латур от Висшето училище по политически науки в Париж, проф. Карин-Кнор Сетина от Чикагския университет в САЩ, проф. Гюнтер Гетцингер от Центъра за авангардни STS изследвания в Грац, проф. Хуан Роджърс от Технологичния институт на Джорджия и др.

Докторската програма е съобразена със стратегията за висшето образование на ЕС и допринася за реализирането на целите на висшето образование, дефинирани от Съвета на Европа и възприети при оценката на качеството му в европейското академично пространство: подготовка за устойчива трудова заетост в условия на ускорени технологични и индустриални промени; подготовка за живот като активни граждани в демократични общества; личностно развитие; развитие и поддържане чрез образование и изследвания въз основа на солидни знания и компетенции.

Докторската програма подготвя специалисти в следните области: социология на медицината, социология на социалното страдание, социология на иновациите, социология на правото, социология на икономиката, социоанализа, критическа теория, историческа социология, изследвания на новите социални движения.

2.1.2. Има организация и стандарти за разработването, одобрението и прилагането на учебната документация, която периодично се анализира и обновява със задължителното съдействие на докторантите, потребители на кадри и други заинтересовани страни

Стандартите и организацията за разработване, одобряване и прилагане на учебната документация по докторските програми са разписани в Система за осигуряване, поддържане и развиване на качеството на обучение и образователния продукт, както и в други вътрешно-университетски документи. Създадено е и специализирано звено, което създава единен стандарт за обучението и оформянето на необходимата документация (Отдел „Развитие на академичния състав и докторантури“).

Цялата процедура е описана детайлно в Регламент за изработване, приемане и актуализиране на учебната документация на ФИФ, разработен според европейския формат ECTS label за стандартизирана учебна документация, приет с решение на АС от 19.12.2012 г.

Учебната документация на докторската програма по социология е обект на систематичен мониторинг, включващ следните елементи:

1. годишно обсъждане на докторската програма от двете катедри,

осъществяващи обучението;

2. периодично провеждане на анкети с докторантите за качеството на обучението и удовлетвореността им от образователния процес;
3. проучване на ценностните ориентации на младите хора във връзка с тяхната желана професионална реализация в рамките на национално репрезентативно изследване на ценностните ориентации на младите хора в България към образованието и професионалната реализация;
4. провеждане на анкети с потенциални работодатели и вземане под внимание на становищата и препоръките на работодателите, с които е установено трайно сътрудничество (Института за маркетингови изследвания ГФК-България, Института за социални изследвания и маркетинг МБМД, Българския хелзинкски комитет, Института по социология „Иван Хаджийски“, Община Пловдив, БЧК – Пловдив, Дирекция „Социално подпомагане“ - Пловдив, Асоциация „Мария Кюри“ – Пловдив, Фондация „Авис Вита“ – Пловдив и др.).

За резултатите от мониторинга на докторската програма свидетелства създаването на Докторантско училище през 2015 г. и мащабното обновяване на курсовете в него през 2017 г.

2.1.3. Докторската програма е представена в ясна документация, която задава устойчиви цели и задачи на свързаната с нея образователна и научна дейност

Учебната документация на програмата е пълна и изчерпателна. Учебният план на докторската програма по социология е част от общ учебен план на Докторантското училище по социология, антропология и науки за културата към ФИФ. В Учебния план са разписани целите на програмата, придобиваните от докторантите знания и умения, мисията, конкретните параметри на необходимата образователна, научноизследователска, преподавателска, експертна и научно-организационна дейност на докторантите, както и участието им в докторантски семинар.

Основната цел на докторантурата по научната специалност Социология е да се подготвят висококвалифицирани изследователи и преподаватели в областта на критическите социални изследвания, на социологията на иновациите, науката и технологиите, на историческата социология на социализма и постсоциализма, компетентни и конкурентни не само в България, но и в рамките на Европейския съюз и извън него.

Мисията на обучението отговаря на обществените потребности, породени от съвременните икономически, политически, социални и културни трансформации. То има за задача да разшири фундаменталната, широкопрофилната и специализираната подготвеност, придобита в магистърската образователна степен. Особено внимание се обръща върху научноизследователската и научноприложната работа на докторантите, като се предлагат знания за най-новите постижения в областта на интердисциплинарните изследвания и се формират умения за провеждане и реализиране на самостоятелни научни изследвания. Подробно разписани са

специфичните и общите знания, умения и компетенции, които придобиват докторантите в хода на обучението им. Разработени са длъжностни характеристики, описващи възможностите за професионална реализация.

Образователната дейност (45 кредита) на докторантите включва:

- 5 задължителни курса (2 общи за докторантското училище (академично писане и чужд език) и 3 специализирани курса за съответния профил - Теория на практическата логика, Етнометодология и анализ на разговори, Некласически дискурс-анализ за профил „СНЧ“ и Философия и теория на социалното познание, Критическо четене и анализ на научен текст, Съвременни тенденции в социологическата наука/ Съвременни методи на ЕСИ за профил „ПИС“);

- докторантски минимум по специалността;

- 3 избираеми дисциплини, като в профил СНЧ са включени и 3 факултативни дисциплини.

Научноизследователската дейност (95 кредита) се състои в работа по дисертацията и участие в изследователския семинар за докторанти, участие в научни форуми с доклад, научни публикации, участие в изготвянето и реализирането на научно-изследователски и научноприложни проекти в Докторантската лаборатория по експериментална хуманитаристика и Академична ризома „Критика и хуманизъм“.

Преподавателската дейност (20 кредита) включва водене на семинарни занятия и рецензии на бакалавърски и магистърски дипломни тези.

Научноорганизационната и административна дейност (20 кредита) включва участието в организирането на конференции, семинари, летни училища и др., както и участие в друга административна дейност, свързана с работата на катедрата и факултета, се отнасят към.

Общият брой кредити за обучението в докторската програма е 180.

2.1.4. При разработването на докторските програми се прави анализ на: възможните работни места, изводи от разговори с потенциални работодатели и от заключенията на национални и международни проучвания относно развитието и пазара на труда

Разработването на Докторската програма по социология в двата ѝ профила е съобразено с необходимостта от висококвалифицирани специалисти с критично мислене и аналитични способности в съвременното комплексно рисково общество. Това определя образователната и научноизследователска специализация на програмата в сферата на иновациите, социалното страдание, общественото здраве, екополитиката, биополитиката, производствените отношения.

Потребностите от кадри със специфичен образователен и научен профил се проучват в рамките на периодично провежданите от Комисията за контрол и управление на качеството на образованието анализи на пазара на

труда. Наред с това обучаващите катедри провеждат собствени проучвания сред работодатели (Института за маркетингови изследвания ГФК-България, Института за социални изследвания и маркетинг МБМД, Българския хелзинкски комитет, Института по социология „Иван Хаджийски“, Община Пловдив, БЧК – Пловдив, Дирекция „Социално подпомагане“ – Пловдив, Асоциация „Мария Кюри“ – Пловдив, Фондация „Авис Вита“ – Пловдив и пр.). Резултатите от направените проучвания на мнението на работодателите показват желание за усилване на изследователския профил на докторантите, което е отчетено при преработването на курсовете в програмата на Докторантското училище и създаването на лаборатория в профил „Социология и науки за човека“.

2.1.5. Докторската програма е съвместима/сравнима с аналогични програми на други ВУ в България, ЕС и извън ЕС и позволява професионална мобилност на докторантите

При проведеното проучване на европейски докторски програми със сходен профил се установява, че докторската програма по социология в ПУ е съобразена с общата тенденция към интердисциплинарност, както и със стремежа да бъдат създадени възможности за реализация на успешно завършилите подобни програми не само в академични, но и в изследователски институции с широк профил. Вzeti са под внимание структурата и предимствата на други докторски програми на границата между социалните науки и науките за човека – на Докторското училище по социални науки към Хумболтовия университет в Берлин, Докторската програма по хуманитарни и социални науки на Университета в Любляна, Докторската програма по социални и хуманитарни науки на Университета „Еразъм“ в Ротердам, Докторската програма по социални и хуманитарни науки на Университета в Бордо. Предприети са стъпки за периодичен обмен на опит с изброените сродни докторски програми.

Програмата предлага възможности за професионална мобилност посредством програмата „Еразъм плюс“ и взаимодействието ѝ с международната лятна школа „Наука, технологии, иновации“ (2016 г., 2017 г.). Индикатор за интереса и качеството на докторската програма по социология в ПУ е, че понастоящем в нея се обучават студенти, получили магистърските си степени в британски, френски и холандски университети. Докторанти от програмата успешно участват в международни научни прояви.

2.1.6. Във ВУ са разработени специфични процедури за наблюдение, контрол и оценка на състоянието на документацията, свързана с докторските програми

Процедурата за академичен контрол върху документацията на докторските програми включва последователно обсъждане и приемане от КЗ, ФС и АС на ПУ. Административен контрол върху състоянието на учебната документация на докторската програма по социология се извършва от декана, ръководителите на двете катедри, Комисията за контрол и управление на качеството и Дирекционния съвет на Докторантското

училище. Анализ и актуализиране на учебната документация се извършва периодично. Катедрите подлагат документацията на програмата на ежегоден мониторинг като периодично допълват и коригират учебния план и програмите на включените в него курсове. Състоянието на документацията, свързана с програмата, и нейното поддържане е част от задълженията на служителите в специализирано звено – Отдел „Развитие на академичния състав и докторантури“, което създава единен стандарт за обучението в докторските програми. Цялата необходима информация е публично достъпна на сайта на специализираното звено и на сайта на Философско-историческия факултет. Учебните програми на курсовете от докторантското училище са достъпни в катедрите.

Изводи на ЕГ от проверката по стандарт 2

1. Докторската програма по социология е разработена и се обновява в съответствие със съвременните постижения на науката и практиката. Тя има точно и ясно изразени резултати на изхода си.

2. На нива Университет и Факултет има приети стандарти за разработване на учебната документация, която се анализира и обновява с участието на докторантите и потенциалните потребители на програмата, както и с участието на други заинтересовани страни.

3. Докторската програма по социология е представена чрез документация, която задава точно определени и устойчиви цели и задачи, интелектуални качества и практически умения, които са необходими на бъдещите специалисти в тази област. Докторантите се обучават съобразно съвременните образователни концепции и постижения в областта на социологията, теорията и методологията на социологическите изследвания, интердисциплинарните изследвания в социалните науки.

4. Докторската програма по социология в двата ѝ профила е разработена в отговор на потребностите от висококвалифицирани и компетентни специалисти за решаване на комплексни проблеми в съвременното рисково общество и е периодично актуализирана в съответствие с динамиката на трудовия пазар.

5. Докторската програма по социология е сравнима с докторските програми по социални и хуманитарни науки в европейски и световни университети.

6. В ФИФ на ПУ има приети и се спазват процедури за наблюдение, контрол и оценка на състоянието на документацията на докторските програми. Специализираното звено отдел „Развитие на академичния състав и докторантури“ създава единен стандарт за обучението в докторските програми. Административен контрол се осъществява от декана, ръководителя на катедрата, Комисията за контрол и управление на качеството и Дирекционния съвет на Докторантското училище в направление 3.1. към ФИФ.

Извод за стандарт 2: В ПУ има процедури за разработване и одобряване на докторските програми, които отговарят на заявените цели и очакваните резултати. Квалификацията на докторантите отговаря както на националната квалификационна рамка за висше образование, така и на рамката на Европейската образователно пространство.

Стандарт 3 „Обучение, преподаване и оценяване, ориентирани към студентите“ и съответстващите му критерии, а именно:

Критерий 3.1. „Съществува система от правила и дейности, свързани със стимулиране на мотивацията и активната позиция на докторантите в процеса на обучението и провеждането на научни изследвания, както и подготовката на дисертационния труд“

Резултати от проверката

3.1.1. Подготовката на докторантите се реализира чрез съвременни образователни форми и методи и при използване на научните постижения по докторската програма

Програмата е съобразена с актуалните европейските тенденции в образованието в докторска степен и съчетава принципите на интердисциплинарност, ориентираност към актуални обществени проблеми и интегриране на образование и изследователска практика, целящи гъвкава и ефективна реализация на успешно завършилите докторанти.

Интердисциплинарността в профил „Социология и науки за човека“ се осъществява чрез активен и критичен диалог между знанията от различни социални и хуманитарни науки благодарение на дългогодишните изследвания на академичния състав на катедрата и на членовете на институтите, съставлящи Академичната риза „Критика и хуманизъм“ в областта на критическата теория, социоанализата, социалното страдание, биополитиката и качествените методи на изследване. В подготовката на докторантите в профил „Приложна и институционална социология“ са интегрирани научните постижения на Изследователския център „Наука, технологии и иновации“, създаден през 2004 г. като наследник на Групата за изследване на технологиите към Института по социология на БАН. Обучението се осъществява чрез скъсяване на дистанцията между отделните социални науки, разчупване на границите между „нормативните“ и „разбиращите“ социални науки и активен диалог с естествените и инженерните науки както в рамките на ПУ и страната, така и с международни научни центрове от чужбина.

Тук педагогическите правила са взаимствани от десетилетната практика на Института по социология при БАН: специализирано обучение по философско-методологически проблеми в областта на дисертацията и методи на емпирично изследване; минимум веднъж годишно участие в международна конференция в страната и чужбина; два пъти годишно представяне резултатите от изследователската работа пред колегията;

императивно съчетаване на теоретичните изследвания с теренна работа върху актуални социални проблеми.

Учебните планове на двата профила на програмата се основават върху гъвкавото съчетаване на образованието с изследователската практика и се стремят да предложат възможности за интегриране на докторантите в изследователски институции и научни мрежи още със самото започване на докторантурата. Използват се четири основни форми на активност на докторантите, всяка от които формира специфични качества, умения и компетенции у тях: научноизследователска дейност, образователна дейност, преподавателска и научно-организационна и административна дейност. Акцентира се върху диалогов режим при реализация на дейностите, развиване на критично и творческо мислене. В хода на всички стъпки на обучението се осигурява атмосфера на повишена автономност и свобода на докторанта при избора на решения. Последователно се следи за постъпателен напредък в работата на докторанта, засилване на неговата мотивация и последователност за постигане на високи резултати. Активното участие на докторанта в университетския живот формира увереност, развива умения за работа в екип и други социални компетентности.

Основополагащ принцип е обучението чрез изследване.

Всеки докторант активно участва в подготовката на индивидуалния си учебен план съвместно със своя научен ръководител; при необходимост му се осигурява възможност да посещава курсове или получава консултации и в други университети и партньорски институции. На проведената среща докторантите изтъкнаха необходимостта от оптимизиране на административната процедура по отпускане на средства за финансиране на изследователската им дейност и участията им в научни конференции в страната. Изразени бяха и мнения относно удължаване на срока на докторантурата с една година и увеличаване на размера на стипендията, която в сегашния ѝ вид е по-скоро социална помощ, отколкото ресурс, позволяващ работа изключително и само върху дисертационния труд.

3.1.2. Докторантите се обучават посредством различни индивидуални и колективни форми при контрол от страна на научния ръководител за съблюдаване на индивидуалния план

Докторантите се обучават по индивидуализирана програма в рамките на Докторантското училище. Образователната част на програмата включва: 5 общи задължителни курса (2 от докторантското училище и 3 от съответния профил на програмата), 1 индивидуализиран докторантски минимум, 3 индивидуализирани избираеми курса съобразно специалността, а за профил „СНЧ“ и 3 факултативни дисциплини, позволяващи гъвкава специализация на докторантите и формиране на собствен изследователски профил, изграждащи едновременно с това необходимите изследователски и научни компетенции. Научноизследователската дейност включва работа по дисертационната теза, участие в докторантски семинар, участие в научни форуми и проектна дейност, които са част от дейността на докторантите в

Докторантската лаборатория. В ролята им на преподаватели докторантите водят семинарни занятия и правят рецензии на бакалавърски и магистърски дипломни тези. Научно-организационната и административната дейност включва участие в организирането на конференции, семинари, летни училища и пр.

Докторантите участват в Докторантската лаборатория за експериментална хуманитаристика. След определяне на темата на дисертацията докторантите предлагат собствен изследователски проект в Лабораторията. За всеки одобрен проект се избира тютор от състава на изследователите, членуващи в Академичната ризома „Критика и хуманизъм“, в партньорство с която се осъществява работата на Лабораторията. Идеята е изследователските компетенции на тютора да допълват и подпомагат научната работа на докторанта, осъществявана под ръководството на научния ръководител. Освен по своя собствен изследователски проект докторантите имат възможност да участват в националните и международните проекти, по които работят институтите от ризомата. В рамките на Докторантската лаборатория се провежда месечен методологически семинар.

Обучението в профил „Приложна и институционална социология“ е ориентирано към прагматично образование по социология, което съчетава задълбочена теоретична подготовка на световно ниво в областта на социология на иновациите, икономиката и правото със изследователска насоченост към ключови проблеми на българското и съседните ни общества в тези области. Докторантите имат достъп до Центъра за наука, технологии и иновации и се обучават от водещи специалисти по приложна социология с богат международен опит. Спечелените за периода 2006-2017 г. седем големи международни проекта формират изследователската среда, в която се обучават докторанти в профила.

Особено внимание се отделя на поощряването на автономните инициативи на докторантите. Възлова роля в това отношение играе Социологическият клуб „Парадокс“, който организира редовни работни срещи, свързани с участието на докторантите и младите учени от факултета в изследователски проекти и с по-общи научни проблеми. От октомври 2016 г. функционира кино-клуб, в който докторанти, студенти и млади учени дискутират филми, разглеждащи проблеми на другостта, социалните неравенства, военните конфликти и фигурата на бежанеца. Създаденият към кино-клуба видео архив се използва в обучението по социални науки. Програмата на кино-клуба и съдържанието на архива се формират по предложение на докторантите и студентите от факултета. Клубът поддържа популярна и активна фейсгрупа.

Интегрирането на докторската програма към споменатите изследователски институции осигурява реално съчетаване на обучение и изследователска работа и преливане на научните постижения на академичния състав в образователен продукт, предлаган от програмата.

Свидетелство за ефективността на тази организация на образованието в програмата е интензивната публикационна дейност на докторантите и многобройните участия в проекти и научни форуми.

3.1.3. Докторантите изпълняват всички основни етапи в подготовката на дисертационния труд, като периодично докладват пред обучаващото звено резултатите от изследователската си дейност

Етапите на подготовка на дисертационния труд са определени в индивидуалния план на докторанта, стандартизиран според изискванията към учебната документация на ПУ, съобразени с европейския формат ECTS.

Периодично /на всеки 3 месеца/ докторантите представят на заседания на КС отчети за своята дейност, в които изброяват извършените за съответния период дейности и съответно кредитите, които вземат от тях. В края на всяка учебна година те представят в КС и ФС общ отчет, придружен от атестация от научния ръководител.

Изключително полезна форма на контрол е участието на докторантите в Националната докторантска конференция по социология, организирана съвместно с катедрите по социология на СУ, НБУ, УНСС, ЮЗУ и с ИИОЗ-БАН. Докладът, свързан с дисертацията, е коментиран от двама водещи учени в съответната област и дискутиран с останалите докторанти и млади учени, участващи в работата на конференцията. Най-добре представилите се докторанти получават награди, а докладите на успешно представилите се докторанти се публикуват в *Годишника на СУ*, книга „Социология“.

Използват се и механизми за хоризонтален контрол на работата върху дисертацията (методологическия семинар на младите учени към лабораторията, вътрешния семинар на младите учени, включени в програма „Excellence“ на катедра „Социология и науки за човека“, докторантския семинар на ФИФ), както и на различните семинарни форми, които предлага факултетът (Социологическия клуб „Парадокс“, философския семинар, публикуващ електронното студентско списание *Кайрос*, различни форми на спонтанно асоцииране, родени от от подвижните и гъвкави интереси на самите млади учени). През 2016 г. за първи път е организиран Форум Наука „Млади учени 2016“ със задача да представи пред академичната общност резултатите от договори по конкурса „Млади учени“ към ПУ, част от които са и докторантите от катедра „Социология и науки за човека“.

3.1.4. Използват се ясни съвременни и публично оповестени методи за оценяване постиженията на докторантите

Постиганията на докторантите се оценяват в съответствие със стандартите, заложи в ЗВО,ЗРАСРБ и наредбата за прилагането му, както и раздел „Оценяване на придобитите знания“ на VII глава на Правилника за устройство на дейността на ПУ. Правилата за оценяване на практически умения са формулирани в зависимост от спецификата на съответното обучение и публикувани на сайта на факултета.

Докторантският минимум по специалността включва писмен и устен изпит. Конспектът за изпита се изготвя при отчитане на спецификата на

дисертационния труд на всеки докторант, включва препоръчителна учебна литература и се предоставя на докторанта в най-малко тримесечен срок преди изпита.

Оценяването по курсовете от програмата на докторантското училище става съобразно изисквания, съобразени със спецификата на всеки курс и формулирани в т. 16 от учебната програма.

Работата на докторантите по дисертацията се оценява посредством механизма на атестирането им, провеждано всяка учебна година, при който се използват специфични наукометрични критерии, въведени от ФИФ, целящи да гарантират високо качество на научната и изследователската им работа.

Като цяло механизмът на оценяване постиженията на докторантите се стреми да отчита както академичните, така и изследователските им постижения. С оглед на това оценяването на минимума по специалността и в курсовете от докторантското училище отчита не само усвоения учебен материал, но и активността им в дискусиите по него, самостоятелната изследователска работа на докторанта, текущата му работа и нейният ефект върху успешното завършване на дисертационния труд.

3.1.5. Съществуват правила и комисия за разглеждане на жалби от докторанти

Основен орган за изразяване интересите на докторантите е Студентският факултетен съвет, който е съставна част от общоуниверситетския Студентски съвет.

Процедурите за разглеждане на жалби от докторанти са дефинирани от Правилника за разглеждане на предложения, жалби и сигнали от преподаватели и студенти на ФИФ. Жалбите, свързани с организацията на учебния процес в програмата, се адресират до Дирекционния съвет на училището (в съответствие с Правилника на докторантското училище). Жалбите, мненията и препоръките за подобряване на качеството на образователния продукт се адресират до Комисията за контрол и управление на качеството в съответствие с процедурите, предвидени в нейния правилник. Жалбите срещу дискриминация, неетично поведение или нетипични академични практики се отнасят до факултетната Комисия по етика. Защитата на правата на докторантите е допълнително гарантирана от включването на техни представители в Комисията по етика и Комисията за контрол и управление на качеството.

В правилниците на всяка от комисиите са указани конкретните срокове за разглеждане на жалбите и механизмите на контрол, гарантиращи безпристрастността на решението. Съставът на комисиите и възможностите за контакт с тях са публикувани на сайта на факултета.

Изводи на ЕГ от проверката по стандарт 3:

- 1. Подготовката на докторантите по социология се реализира чрез съвременни образователни форми и методи и при използване на научните*

постижения в научната област. Основополагащ принцип на докторската програма по социология е обучението чрез изследване. Използват се ясни и публично оповестени методи за оценяване на резултатите от работата на докторантите.

2. Докторската програма насърчава активното включване на докторантите в академичния живот на университетско, национално и международно равнище.

3. Утвърдена форма на обучение на докторантите е индивидуалният учебен план, който е и основата за осъществяване на мониторинг, контрол и измерване на резултатите от труда на докторанта и неговия научен ръководител.

4. Налице са правила за разглеждане на предложения, жалби и сигнали от докторанти. Има добре работеща практика за обратна връзка със студенти и докторанти.

Извод за стандарт 3: Обучението, преподаването и оценяването в докторската програма „Социология“ са изградени и организирани около цялостното развитие и реализация на докторантите като бъдещи висококвалифицирани специалисти, конкурентни на пазара на труда у нас и в чужбина.

Стандарт 4 „Прием, развитие, признаване и дипломиране на студентите“ и съответстващите му критерии, а именно:

Критерий 4.1. „Изградени са структури и са разработени вътрешнонормативни документи (правилници, разпоредби, инструкции) за функционирането на системата – от приема на докторантите включително до и след тяхната професионална реализация“

Резултати от проверката

4.1.1. ВУ осигурява процедури и практика за последователно прилагане на предварително определени и публикувани наредби, които обхващат всички етапи на „жизнения цикъл“ на докторанта: прием, развитие, признаване на сроковете на обучение и дипломиране

Приемът и обучението на докторанти в ПУ, и в частност на докторанти по социология, се извършват в съответствие с изискванията на нормативни документи, разработени въз основа на националната законова база, и на вътрешно-нормативни актове (ЗВО; ЗРАСРБ; ПУД на ПУ, ПРАС на ПУ).

Всички процедури по приема, развитието и дипломирането на докторантите, както и въпросите, свързани с протичането на докторантурата, се наблюдават и контролират от специален отдел „Развитие на академичния състав и докторантури“ – специализирано звено от администрацията на Университета, подчинено пряко на Ректора.

За успешното функциониране на Докторантското училище, реализиращо обучението на докторантите, отговорност носи създаденият към него Дирекционен съвет и изпълнителен директор. Хабилитирано лице

отговаря за редовната и успешна работа на докторантския семинар.

Провеждането на конкурсните изпити за докторанти се регулира и от вътрешните Правила за провеждане на конкурсни изпити за докторанти и главни асистенти на ФИФ.

Обучението на докторантите в програмата се провежда в съответствие с актуалния Учебен план на докторска програма по социология в двата ѝ профила „Социология и науки за човека“ и „Приложна и институционална социология“. След изтичане на срока на докторантурата всеки докторант се отчислява с право/без право на защита в зависимост от получената атестационна оценка. При положителна оценка докторската теза се насочва към обсъждане на вътрешен семинар и впоследствие – към публична защита.

Отдел „Развитие на академичния състав и докторантури“ поддържа сайт в интернет, включващ нормативната база за всички видове докторантури. Също така публично оповестена е и се обновява редовно информацията, свързана с протичането на докторантурите, в т.нар. Автоматизираната система за управление на процедури за развитие на академичния състав на ПУ „Паисий Хилендарски“; в специализиран сайт на ФИФ.

4.1.2. Създадени са правила и са осигурени възможности за включване на докторантите в изпълнението на изследователски проекти

Докторската програма по социология предлага широк спектър от възможности за участие във вътрешни, национални и международни изследователски проекти.

Докторантите могат да се включат както в екипите на проекти, осъществявани от обучаващите катедри, така и в екипи от други научни и изследователски институции. Те могат да осъществяват и самостоятелни проекти, подкрепени от Докторантската лаборатория за експериментална хуманитаристика към катедра „Социология и науки за човека“. В работата си по изследователски проекти докторантите са подпомагани от своите научни ръководители, индивидуалните тютори от лабораторията, учените от екипа на проекта и от академичния състав на катедрата.

Специфична особеност на изследователската дейност на докторантите е интегрирането ѝ в мрежа от изследователски институции, асоциирани към факултета – Институт за критически социални изследвания, Изследователски център „Наука, технологии, иновации“, Академична ризома „Критика и хуманизъм“.

Участието на докторантите в научния живот на факултета е регламентирано от Правилник за научноизследователската дейност. Възможностите на докторантите са допълнително разширени благодарение на Правилата за финансова подкрепа при командироване на докторанти с изследователска или научна цел, изработени от Студентския съвет на ФИФ. Нормативните документи са публично достъпни на сайтовете на университета и факултета.

През изтеклия акредитационен период са реализирани 33 участия на докторанти от програмата в изследователски проекти, от които: 7 във вътрешноуниверситетски проекти, 10 в национални проекти и 16 в международни проекти, финансирани по програма „Хоризонт 2020“, VII рамкова програма на ЕК и Еразъм+. Благодарение на предприетата активна политика за интегриране на докторантите в научноизследователския живот на университета през 2017 г. относителният дял на участващите в научни проекти достига 50 %, а средният брой проекти на 1 докторант е 1.83.

Съществено постижение на програмата е изследователският проект „Езикът на омразата – хейтърският дискурс и отношението към Другия“ (МУ 15 – ФИФ – 015/24.04.2015 г.), осъществен от самите докторанти съвместно със студенти от факултета (2 от тогавашните студенти вече са докторанти в катедра „Социология и науки за човека от 2018 г., а един от тях е заявил желанието се да кандидатства следващата конкурсна сесия). Резултатите от проекта са представени на научна конференция, организирана от самите докторанти и студенти и са публикувани в сборник. Друго съществено постижение е класирането и финансирането на двугодишен проект „Нямам никой, към когото да се обърна!“ – социоаналитични измерения на уязвимостта“ по програма „Млади учени и постдокторанти“, финансиран от Фонд „Научни изследвания“ с договор № ДМ 20/4 от 20.12.2017 г., с ръководител ас. д-р Мартина Минева от катедра „Философия“ към ФИФ, в който участват 8 от докторантите от катедра „Социология и науки за човека“. Други от докторантите участват в няколко международни проекти по Еразъм+, както и в проекти по 7-ма рамкова програма.

4.1.3. Осигурени са възможности за мобилност на докторантите, в т.ч. периоди на обучение в други ВУ, участие в национални и международни научни форуми

Факултетът участва активно в европейската програма за академичен обмен Еразъм+. В рамките на програмата са подписани договори за обмен с 24 реномирани висши училища от европейското научно пространство, между които 5 немски, 4 италиански, 4 френски, 3 полски, 1 британски, 1 испански, 1 португалски, 1 гръцки, 1 чешки, 1 словенски, 1 румънски и 1 турски университет. Към ФИФ действа постоянна Комисия по Еразъм+ и международно сътрудничество, в чийто състав са включени представители на младите учени, студентите и докторантите от факултета. Информацията за възможностите за мобилност, процедурите за кандидатстване, релевантните документи и протоколите от заседанията на комисията са публично достъпни на сайта на факултета. За изтеклия акредитационен период в рамките на Еразъм+ са реализирани 2 специализации на докторанти от програмата в италиански и испански университети за общо 8 месеца. Не на последно място, докторантите от програмата имат достъп до широк спектър от национални и международни изследователски проекти, реализирани в изследователските институти от Академична ризома „Критика и хуманизъм“, асоциирани към Международния консорциум за

критическа теория, организирана от Университета в Бъркли с подкрепата на Националната фондация за хуманитаристика на Съединените. В рамките на тези алтернативни форми на мобилност са реализирани 7 краткосрочни специализации на докторанти в Испания, Италия, Украйна, Холандия, Великобритания и Полша.

Докторантите имат възможност за научен обмен и в други международни и национални научни институции, осигурени с двустранни договори между ФИФ и Икономическия институт на Университета „Св. Кирил и Методий“ в Скопие, Томския държавен университет, Тамбовския държавен университет и Липецкия държавен технически университет (Русия), Философския факултет на СУ „Св. Климент Охридски“, Института за изследване на обществата и знанието – БАН, катедра „Икономическа социология и психология“ на УНСС, Държавната агенция „Архиви“, Института за маркетингови изследвания ГФК-България, Института за социални изследвания и маркетинг МБМД, Българския хелзинкски комитет, Института по социология „Иван Хаджийски“ и др.

Докторската програма подкрепя участието на докторантите в национални и международни научни форуми. Особено активно е участието на докторантите от програмата в Националната докторантска конференция по социология, в национални научни форуми, организирани от научни институции извън ПУ.

4.1.4. Създадена е административна система за регистриране хода на докторантурата и реализацията на завършилите докторанти

На всеки 3 месеца докторантите подготвят отчети за своята работа, които се разглеждат и приемат на заседание на КС, а в края на всяка учебна година отчетът им се разглежда от ФС и се атестира.

Ходът на докторантурата се проследява ефективно от Автоматизираната система за управление на процедури за развитие на академичния състав на ПУ „Паисий Хилендарски“, която се поддържа и актуализира регулярно, гарантирайки възможностите за висококачествено образователно развитие и успешна професионална реализация. С цел да осигури ефективен публичен достъп до и контрол на процедурите системата поддържа архив на приключилите процедури, календар на публичните защиты, комплект от документи по всяка процедура, включително автореферат, рецензии и становища. Създаден е интерактивен формуляр за търсене, който позволява лесен достъп до необходимата информация въпреки значителния обем на масива от данни.

Развитието на докторантурата се регистрира и на сайтовете на профилите на програмата „Социология и науки за човека“ и „Приложна и институционална социология“, които включват лични страници на докторантите, отразяващи преминаването на всеки значим етап от докторантурата им. В сайтовете на програмата са подготвени също и страници с профили и информация за реализацията на всички успешно защитили докторанти.

Факултетът изгражда и система за проследяване на реализацията на завършилите докторанти. Предприети са мерки за интегрирането ѝ с информацията за професионалната реализация на завършилите бакалавърска и магистърска степен във факултета и постепенното ѝ прерастване в Алумни клуб на ФИФ.

Изводи на ЕГ от проверката по стандарт 4:

1. В ПУ е изградена структура и са разработени вътрешно-нормативни документи за функционирането на системата за обучение на докторанти – от приема им, през хода на протичане на докторантурата, до защита на докторската теза и тяхната професионална реализация.
2. На докторантите по социология са осигурени възможности за участие в проекти и научни форуми на университетско, национално и международно равнище.
3. Осигурени са възможности за мобилност на докторантите по различни канали. През отчетния период са осъществени 2 дългосрочни специализации по програма Еразъм+ и 7 допълнителни специализации чрез алтернативни форми на мобилност, 33 участия във вътрешни, национални и международни научни проекти.
4. В ПУ и ФИФ е създадена административна система за регистриране хода на докторантурата и реализацията на завършилите докторанти.

Извод за стандарт 4: В ПУ, респективно във ФИФ и в катедри „Социология и науки за човека“ и „Приложна и институционална социология“ строго се прилагат и спазват всички наредби и правилници, свързани с обучението в докторантура и подготовката, написването и защитата на дисертационния труд.

Стандарт 5 „Преподавателски състав“ и съответстващите му критерии, а именно:

Критерий 5.1. „Висшето училище или научната организация има разработена политика за осигуряване на качествен академичен състав, за подготовка на докторанти, която е част от стратегията за развитие на институцията“

Резултати от проверката

5.1.1. Подготовката на докторантите се осъществява от хабилитирани преподаватели с необходимия профил и с доказана квалификация в областта на докторската програма

Обучението в ОНС „доктор“ в катедрите „Социология и науки за човека“ и „Приложна и институционална социология“ се извършва от висококвалифициран преподавателски състав. В двата профила на докторската програма преподават 17 преподаватели на ОТД, от които трима професори, десет доценти, четирима гл. асистенти. От тях един е д.с.н.,

останалите са с научна степен д-р.

Профилът на докторската програма е интердисциплинарен и при необходимост докторантите получават консултантска и друга научна помощ от хабилитирани преподаватели от другите катедри във ФИФ, от други факултети към ПУ, от Академичната ризома „Критика и хуманизъм“ и от външни експерти.

5.1.2. Обучаващото звено разполага с академичен състав на ОТД, чиито квалификация и професионален опит осигуряват продуктивна академична среда за научни изследвания

Обучаващото звено разполага с академичен състав с необходимия профил и висока професионална квалификация в областта на докторската програма. Към 31.12.2017 г. академичният състав, който преподава в докторската програма, се състои от 13 хабилитирани преподаватели на ОТД, чиято квалификация е в областта на докторската програма. Академичният състав на Катедра „Социология и науки за човека“, преподаващ в програмата, се състои от 7 хабилитирани преподаватели на ОТД, от които 1 професор с научната степен доктор на социологическите науки и 6 доценти, 2 главни асистенти. От тях един е д.с.н., а останалите са със степен д-р. Академичният състав на катедра „Приложна и институционална социология“ включва 6 хабилитирани преподаватели, от които 2 професори и 4 доценти, както и 2 главни асистенти – всички с докторска степен по социология. Сравнението със състоянието на академичния състав на програмата при предходната акредитация показва увеличение на броя на хабилитираните преподаватели, намаляване на възрастта на преподавателския състав и осигуряване на преподаватели с най-малко докторска степен.

Академичният състав на програмата е сработен, балансиран и компетентен не само индивидуално, но и като екип. Това създава условия за тясното обвързване на образование и изследване в рамките на докторската програма и осигурява добро сътрудничество както между двете катедри, осъществяващи обучението по програмата, така и с академичната общност на факултета.

Важно предимство на програмата е интегрирането на академичния състав на профил „Социология и науки за човека“ в широката изследователска мрежа на Академична ризома „Критика и хуманизъм“, обединяваща над 30 изследователи от различни поколения и университети, включително СУ, НБУ и ИИОЗ-БАН, както и трайно сътрудничество с международни партньори от университетите в Касел и Любляна и от Международната мрежа за критическа теория, организирана от Университета в Бъркли. Същото се отнася и за академичния състав на катедра „Приложна и институционална социология“, чиято интеграция в изследователската общност на Европейската асоциация за социални изследвания на науката и технологиите (EASST) и Обществото по история на технологиите (SHOT) навлиза вече в третото си десетилетие.

За периода 2012-2017 г. научноизследователската и публикационната

активност на преподавателите на ОТД, анагажирани с обучението в програмата, е следната:

1) относителният дял на броя международни проекти, в които участват преподавателите на ОТД, е 36.04 %. (31 от общо 86 проекта). Този дял се запазва сравнително висок и нараства през годините (2012 г. – 6 от 23; 2013 г. – 3 от 12; 2014 г. – 4 от 17; 2015 г. – 7 от 15; 2016 г. – 4 от 6; 2017 – 7 от 13).

2) преподавателите са участвали в 209 научни форуми в страната и в чужбина като този брой е относително постоянен през годините.

3) научните публикации, включително на електронен носител (монографии, студии, статии, учебници и учебни пособия), са общо 314, от които 159 са публикувани в България и 88 в чужбина. Броят на издадените учебници и учебни помагала е 17, от които 1 в чужбина. Относителният дял на научните публикации в чужбина на преподавателите на ОТД е 28,02 %. Публикациите в реферирани издания са 17,83 %, а 3,5 % са с импакт фактор.

4) Научноизследователската дейност и публикационната активност средно на 1 преподавател в програмата е, както следва:

Участия в национални и международни научни и образователни форуми – 13,06

Публикации – 19,625

Публикации в чужбина – 5,5

Публикации от международни форуми – 1,00

Публикации в реферирани научни списания и сборници – 3,5

Публикации в индексирани в международни бази данни научни списания и сборници – 0.687

Цитирания на научни трудове на преподаватели на ОТД – 21.44

Цитирания на преподаватели в реферирани научни списания и сборници – 21.44

Сравнителният анализ на публикационната дейност на академичния състав показва високо ниво на активност.

5.1.3. Основното звено има утвърдени практики и успешни изяви по специалността на докторантурата и/или в професионалната област, към която тя принадлежи

Преподавателите, осъществяващи обучението в програмата, имат значителен принос за развитието на българските социални и хуманитарни науки. За този принос свидетелства сравнително високото ниво на цитируемост на техните публикации (329 цитата, над 100 от които в чужбина) и организацията на 10 форума, от които 6 национални и 4 международни, научното редакторство на 6 броя на реномирани научни списания, участието в редакционните колегии на 4 авторитетни български списания в областта на социалните и хуманитарните науки и в 20 научни журита за придобиване на образователни и научни степени. Значимо постижение са също отчетените общо 47 членства на преподаватели от програмата в европейски и глобални научни мрежи, средно 2,93 на преподавател.

Експертната и консултантската дейност на преподавателите се измерва с 42 ангажимента или 2,47 ангажимента на преподавател. Някои от членовете на обучаващите катедри са водещи анализатори на тенденциите и развитието на обществените процеси, практикуващи т. нар. публична социология (доц. д-р Андрей Райчев, доц. д-р Мира Радева, проф. д-р Иво Христов, проф. д-р Иван Чалъков).

Изводи на ЕГ от проверката по стандарт 5:

1. Обучението по докторската програма по социология се осъществява от релевантен на изискванията брой хабилитирани лица на ОТД, притежаващи необходимия профил и висока квалификация.
2. Резултатите от научноизследователската, публикационна и научноприложната дейност на преподавателския състав в докторската програма по социология в двата ѝ профила показват, че подготовката на докторантите се извършва от академичен състав с висока професионална подготовка и научен престиж, активно участващ в научния живот както у нас, така и в чужбина.
3. Високата квалификация на включените преподаватели в областта на докторската програма и международната им активност са гарант за високо качество на обучение на докторантите.
4. Катедрите „Социология и науки за човека“ и „Приложна и институционална социология“ имат необходимия капацитет за осигуряване на специализирано обучение на докторантите в съответните дисциплини и се утвърждават като звено, отличаващо се с иновативни образователни практики и специфичен научен профил на подготвените специалисти.

Извод за стандарт 5: Катедри „Социология и науки за човека“ и „Приложна и институционална социология“ към ФИФ на ПУ разполагат с професионален, компетентен, разпознаваем не само у нас, но и в чужбина преподавателски състав с признати приноси в развитието на съответните научни области.

Стандарт 6 „Учебни ресурси и подпомагане на студентите“ и съответстващите му критерии, а именно:

Критерий 6.1. „Висшето училище или научната организация развива материално-техническа и информационна база, необходима за учебно преподавателската, научноизследователската, художествено-творческата и спортна дейности“

Резултати от проверката

6.1.1. Обучаващата институция разполага с необходимия капацитет от аудитории, кабинети, лаборатории, ателиета, библиотечни места и др., създаващи академичен комфорт за работа на докторантите.

Катедрите по социология разполагат с необходимата административна, материална, техническа и технологична база за съвременно поддържане на образователна и научна дейност на докторантите. Осигурени са достатъчни

за нуждите на докторантите учебни зали, специализирани кабинети за лекционна и семинарна дейност. ФИФ разполага с отличен капацитет от аудитории, кабинети, лаборатории и библиотечни места. Собствената сграда на факултета предлага 20 аудитории с 573 учебни места, както и 8 кабинета. Създадена е компютърна зала с 16 компютъра с актуални характеристики. В сградата е изградена локална и безжична интернет мрежа, достъпна за студентите на факултета. За провеждането на по-мощни събития се използва реновираната и оборудвана със съвременна техника зала „Компас“ с 80 седящи места.

Съвременната информационна структура непрекъснато се разширява и подобрява. Към съществуващите 26 бр. компютърни системи са добавени 3 бр. мултифункционални устройства, 2 бр. принтери, 27 бр. лаптопи, 11 бр. мултимедия, 1 бр. скенер, 2 бр. скенери (формат А3), 5 бр. видеокамера, 11 бр. фотоапарат, 37 бр. дигитални диктофони, Програмен продукт SPSS EDU. През периода 2012-2017 г. са осигурени 10 компютърни конфигурации, 6 мултифункционални устройства, 17 лаптопа, 3 ръчни скенери, 6 мултимедии. Освен компютри, докторантите могат да ползват и мултимедия, диктофони, фотоапарати и видеокамери.

За нуждите на студентите и докторантите от Факултета е изграден и „Специализиран кабинет по хуманитарни и социални науки“, оборудван с пет преносими компютъра, мултимедия, екран, учебни стенни исторически карти и др. дидактически пособия.

Докторантите от програмата имат достъп и до лабораторията по практическа логика и етнометодология, кабинета и архива на Института за критически социални изследвания. Читалнята на Университетска библиотека предлага значителен брой работни места, много от които снабдени с компютър с достъп до интернет. Осигурено е удължено работно време на библиотеката по време на сесия и възможност за заемане на книги.

Университетът разполага с три почивни бази, които се ползват и за учебна дейност и организиране на научни форуми. Има и новопостроена Учебна спортно-тренировъчна зала.

6.1.2. Осигурено е провеждането на експерименти, практики, експедиции, творчески командировки и др. дейности, необходими за подготовката на дисертационните трудове.

Докторантите от програмата разполагат със собствени план-сметки за осъществяване на изследователската им работа при контрол от страна на научния ръководител. Осигурени са възможности за получаване на допълнителна материална подкрепа за изследванията им чрез проекти към:

- Студентския съвет към ФИФ;
- конкурса „Млади учени и докторанти“ на Фонд „Научни изследвания“ на ПУ и други национални и международни конкурси.
- Академичната риза „Критика и хуманизъм“ посредством проекти, провеждани в рамките на Докторантската лаборатория за експериментална хуманитаристика. Осигурява се и подкрепа за

командировки с научна цел, финансова, материална и техническа подкрепа за изследователски проекти, свързани с изследователските програми на партньорските изследователски институти, достъп до документални, видео и аудио архиви по историческа социология на социализма, до архива от експерименти по практическа логика и етнометодология.

Докторантите получават и многостранна професионална помощ от научния ръководител и тютора, подпомагащ изследователския проект на докторанта в Докторантската лаборатория за експериментална хуманитаристика.

Докторантите имат възможност да проверяват на практика своите знания и умения в широката мрежа от партньорства, създадена от факултета - с Галъп интернешънъл-България, Риск Монитор, Български хелзински комитет, Медицински университет – Пловдив, Дирекция Социално подпомагане – Пловдив и Българския червен кръст – Пловдив.

6.1.3. Осигурен е достъп на докторантите до съответни научни издания и бази данни

Докторантите разполагат със свободен достъп до ресурсите на Университетската библиотека. Библиотечният фонд е изграден в съответствие с потребностите на университета и включва около 280 000 документа от всички научни области. Изграденият механизъм за междубиблиотечно заемане предоставя на докторантите достъп до ресурсите на практически всички български университетски библиотеки и НБКМ. Библиотечният фонд в областта на социологията и науките за човека е обновяван редовно чрез закупуване на актуална литература. Докторантите могат да препоръчват закупуването на литература по темата на дисертацията им и през изтеклия акредитационен период многократно са се възползвали от тази възможност. Сключеното споразумение с Главна дирекция „Архиви“ гарантира на докторантите облекчен достъп и отстъпки при копирането и заснемането на документи от архивните фондове.

Университетската библиотека на ПУ предлага достъп до научните бази данни Science Direct и Scopus, включваща над 46 милиона документа, 19 500 периодични издания, както и гъвкави инструменти за търсене, филтриране и проследяване на релевантната информация. Налице е достъп до кабелен и безжичен интернет; безжична компютърна мрежа осигурява достъп на мобилните потребители до локалната мрежа и Интернет.

Докторантите от програмата могат да ползват и богатата научна библиотека на Института за критически социални изследвания, включваща над 3000 тома научна литература на български, френски, английски и немски език в научните области, с които е свързано образованието в докторската програма, както и цифров архив от над 4000 научни издания на английски език. Благодарение на сътрудничеството на институтите, формиращи Академичната риза „Критика и хуманизъм“, докторантите имат възможност за пълнотекстов достъп до базите данни JSTOR, включваща над

10 милиона научни статии и книги в областта на социалните и хуманитарните науки, както и CEEOL, включваща 397 хиляди статии, 1149 книги, 1661 списания от България, Централна и Източна Европа.

6.1.4. ВУ стимулира научноизследователската дейност и творческата активност на докторантите, вкл. публикуването на техните резултати в реномирани международни издания

Във ФИФ и в двете катедри по социология има разработени мерки за стимулиране на участието на докторантите в научноизследователски проекти и научни форуми. Широки възможности в това отношение разкрива интегрирането на докторантите в Академичната риза „Критика и хуманизъм“, чиито институти и изследователи имат трайно и дългогодишно партньорство с реномирани списания като *Социологически проблеми, Критика и хуманизъм* и *Философски алтернативи*.

За периода 2014-2017 г. резултатите са следните:

Общо 45 публикации на докторанти, или по 2,5 публикации на докторант; 33 участия на докторанти от програмата в изследователски проекти /средно по 1,83/, от които: 7 във вътрешноуниверситетски проекти, 10 в национални проекти и 16 в международни проекти, финансирани по програма „Хоризонт 2020“, VII рамкова програма на ЕК и Еразъм+. Докторантите от докторската програма по социология в двата ѝ профила са представили иновационни резултати от своите докторски тези в 62 научни форума, от които 44 национални /2,44 на човек/ и 18 на международни форуми /1.00 на човек/.

При подготовката на публикации докторантите получават подкрепа както от научните ръководители и тюторите си, така и от по-широката академична общност на програмата.

Изводи на ЕГ от проверката по стандарт 6

1. ФИФ разполага с необходимия капацитет от аудитории, кабинети, лаборатории и др., създаващи академичен комфорт за работа на докторантите. Наличната компютърна техника и свързаният с нея софтуер, както и специализираната техника са на високо ниво. Предоставеният достъп до безжичен интернет създава добри условия за работа на докторантите.

2. На докторантите е осигурен достъп до ресурсите на УБ, библиотеките към ФИФ, Народната библиотека и на Академичната ризома „Критика и хуманизъм“, с което се постига качествена информационна осигуреност на обучението и подготовката на докторантите.

3. На докторантите се предоставя известна финансова подкрепа за реализация на теренни изследвания, участия в научни форуми и пр., която обаче (особено от 2017 г.) е недостатъчна, а административната процедура по получаване или възстановяване на средствата – тромава.

4. Преподавателите стимулират научноизследователската дейност и творческата активност на докторантите, като им предоставят възможност за участие в национални и международни проекти, научни форуми и конференции. На докторантите е осигурена възможност за публикации и помощ при подготовката им.

Извод за стандарт 6: Двете катедри по социология към ФИФ на ПУ разполагат с необходимата материално-техническа и информационна база за обучение на докторантите.

Стандарт 7 „Управление на информацията“ и съответстващите му критерии, а именно:

Критерий 7.1. „Висшето училище или научната организация имат изградена организация за управление на информацията, свързана с обучението и реализацията на докторантите“

Резултати от проверката

7.1.1. Събирана и анализирана информация относно обучението и развитието на докторантите

Информацията за прилагането на политиката за осигуряване на качеството на образованието в докторската програма се събира и анализира от отдел „Развитие на академичния състав и докторантури“, от факултетната Комисия за контрол и управление на качеството, от Дирекционния съвет на Докторантското училище към факултета, от обучаващите катедри и от деканското ръководство.

Комисията за контрол и управление на качеството провежда ежегодни анкети за удовлетвореността на докторантите от качеството на обучението, достъпните ресурси и подкрепата, която получават в работата си.

Резултатите от анкетите се анализират, сравняват с резултатите от предходни години и докладват на факултетен съвет.

Дирекционният съвет на Докторантското училище към ФИФ включва представители на всички докторски програми и се избира за срок от четири години. Той анализира със съдействието на съответните катедри профила, развитието и успеваемостта на докторантите, процента на успешно защитилите докторска дисертация и причините за неуспех. Като отчита степенната на удовлетвореност от обучението, Дирекционният съвет прави периодични корекции в учебната документация на докторските програми, съобразени с анализите на състоянието на пазара на труда и очакванията на партньорите на програмата от сферата на науката, социологическите агенции и бизнеса.

Обучаващите катедри събират и предоставят информация за успешния ход на докторантурата, своевременното изпълнение на задачите от индивидуалните планове на докторантите, трудностите, с които се сблъскват в работата си. Те отделят особено внимание на събирането на информация за реализацията на завършилите програмата докторанти. На тази основа катедрите подлагат на анализ причините за неуспех на докторантите, степента и качеството на тяхната професионална реализация, предизвикателствата и рисковете пред нея.

Деканското ръководство обобщава информацията, събрана от Комисията за контрол и управление на качеството, Дирекционния съвет на докторантското училище и катедрите. Въз основа на анализ на обобщените данни деканското ръководство формулира показатели за изпълнение, по които да бъде оценявано успешното развитие на докторските програми и в случай на нужда препоръчва промени в учебния план и организацията на докторантурата.

7.1.2. Периодично се обсъжда и огласява публично ефективността на резултатите, свързани с управлението на качеството на обучението и потребностите от промяна.

Във ФИФ и в двете катедри по социология има три устойчиви форми за публично обсъждане на ефективността на резултатите, свързани с управлението на качеството на обучението и потребностите от промяна:

1. обсъждане с научния ръководител на тримесечните отчети на докторантите;
2. ежегодни обсъждания: на постиженията, проблемите и потребностите на докторантите в контекста на атестирането им от обучаващата катедра; на анкетата за удовлетвореността на докторантите от Комисията за контрол и управление на качеството, Дирекционния съвет на Докторантското училище и деканското ръководство; на качеството на научноизследователската работа на докторантите с представители на Академичната риза „Критика и хуманизъм“ и други партньорски изследователски институции; на проучването на

удовлетвореността на работодателите от Дирекционния съвет на Докторантското училище и деканското ръководство с участието на представители на работодателите; на предлаганите от Дирекционния съвет на Докторантското училище промени в учебната документация с деканското ръководство и факултетния съвет и с участието на представители на докторантите и младите учени;

3. периодични обсъждания на предизвикателствата и проблемите пред докторантите по социология, организирани от Социологическия клуб „Парадокс“.

Резултатите от проведените проучвания за удовлетвореността на докторантите и работодателите се публикуват на сайта на факултета и във Фейсгрупата на катедра „Социология и науки за човека“.

Изводи на ЕК от проверката по стандарт 7:

1. ФИФ на ПУ има изградена организация за управление на информацията, свързана с обучението на докторантите. Такава информация се събира, анализира, периодично се обсъжда и публично се огласява на университетско, факултетно и катедрено ниво, като се обръща внимание на качеството на обучението и потребността от промяна.
2. Под различни форми (вкл.анкетни проучвания) се отчита мнението на докторантите и се следи и стимулира тяхната реализация.

Извод за стандарт 7: В ПУ, ФИФ има строго изградена технология за събиране, анализиране и рационално използване на информацията за ефективното управление на учебния процес на докторантите и успешната подготовка на докторските дисертации.

Стандарт 8 „Информация за обществеността“ и съответстващите му критерии, а именно:

Критерий 8.1. „Висшето училище или научната организация публикува информация за:

- приети документи и учебна документация на докторската програма;
- решения и резултати от одити, свързани с качеството на обучение на докторантите и на академичния състав;
- проведени университетски форуми с участието на докторанти.“

8.1.1. ВУ осигурява процедури и практика за устойчиво публикуване на необходимата информация за възможностите и постиженията в областта на докторската програма

В съответствие със Стратегиите за развитие на ПУ и ФИФ са осигурени процедури и практики за устойчиво публикуване на информация за постиженията и възможностите на докторските програми, предназначена за обществеността. Във факултета функционира Комисията по информационно осигуряване, в която влизат представители от всяка катедра на факултета,

представител на студентите и докторантите. Тя се ръководи от един от заместник-деканите на ФИФ и дейността ѝ се регулира от разработен Регламент за наблюдение и оценка на информацията. Всяка информация за докторантите се публикува своевременно на специализирани сайтове на ПУ, на ФИФ, на Facebook страница на ФИФ. В сайта на ФИФ има специално създадена страница за публикуване на информация, представяща Докторантското училище и докторските програми. Във връзка с навременното информироване на докторантите за възможности за участие в научни и форуми и изследователски проекти е поддържан и актуализиран специален мейлинг лист.

Информация за проведените научни форуми с участието на докторанти се публикува в специална страница на сайта на факултета, както и в страниците на факултета и обучаващите катедри в социалните мрежи. Полагат се особени усилия за публичното представяне на собствените изследователски постижения на докторантите и млади учени, свързани с програмата. Например резултатите от проекта „Езикът на омразата – хейтърският дискурс и отношението към Другия“, подкрепен по програма „Млади учени и докторанти“ от Фонд „Научни изследвания“ на ПУ, е представен не само на специална научна конференция, но и в 3 участия в телевизионно предаване, радиопредаване и алтернативен медиен формат. Издаден е сборник с резултатите от проекта.

8.1.2. Информация относно програмите за мобилност на докторантите

ПУ и ФИФ публикуват своевременно и подробна информация за възможностите за международна мобилност на докторанти по програма Еразъм+. Предимство в сравнение с подобни страници на други висши училища е предоставянето на пълна информация за процедурата и сроковете на кандидатстване, необходимите документи и протоколите и документите от заседанията на Комисията по Еразъм+ и международно сътрудничество. Два пъти в годината се провеждат информационни дни на програма Еразъм+, публично оповестени на сайта на факултета и социалните мрежи. На тях се представя обща и конкретна информация за обмен между университетите и се отговаря на въпроси на студенти и докторанти.

На специализирания сайт на ФИФ и на специализирания сайт на ПУ е публикуван списък на университетите, с които са сключени договори за академичен обмен, изграден като метастраница с отпратки към релевантна информация на техните сайтове.

8.1.3. Представяне на иновационните резултати по докторската програма пред по-широки и авторитетни международни форуми у нас и в чужбина.

Докторантите от докторската програма по социология в двата ѝ профила са представили иновационни резултати от своите докторски тези на 62 доклада, от които 44 национални /2,44 на човек/ и 18 на международни форуми /1.00 на човек/.

Иновативният капацитет на докторската програма намира израз и в участието на докторантите в 33 изследователски проекта – средно по 1,83 на човек, от които 10 национални /по 0,56 на човек/ и 16 международни /0,89 на човек/.

Изводи на ЕГ от проверката по стандарт 8:

1. ПУ и ФИФ осигурява процедури и практика за устойчиво публикуване на необходимата информация за възможностите и постиженията на докторската програма по социология.

2. Информацията относно програмите за мобилност на докторантите е публична и достъпна.

3. На докторантите са осигурени ресурси и възможности за публикуване на постиженията по темите на техните дисертации на платформи, достъпни за широката общественост. Те имат възможности за представяне на резултатите от изследванията си пред по-широки и авторитетни международни форуми у нас и в чужбина. Би било уместно да се разшири финансирането на докторантите за по-пълноценното им международно участие и за системен достъп до бази данни с научни изследвания.

4. Налице е съответствие с изискванията по стандарт 8 за необходимия достъп на докторантите до актуална информация относно дисертационните изследвания, както и на обществеността до информацията, свързана с акредитираната докторска програма.

Извод за стандарт 8: Информацията за учебните програми, приема и цялостния процес на докторантурата е лесно достъпна както в електронен вид, така и на хартиен носител.

Стандарт 9 „Текущ мониторинг и периодичен преглед на програмите“ и съответстващите му критерии, а именно:

Критерий 9.1. „Регулярен мониторинг (преглед) и актуализиране на докторските програми, съобразно еволюцията на научните знания, изследвания и технологии“

Резултати от проверката

9.1.1. ВУ осигурява редовен мониторинг, периодичен преглед и своевременно осъвременяване на докторските програми

Наблюдението, одитите, анализа, оценяването и промените в докторските програми се извършва на няколко взаимосвързани равнища: АС, ФС, Дирекционен съвет на Докторантското училище; Катедрен съвет, Ръководител на докторска програма. Отскоро действа нова Комисия за акредитация, одити и рейтинг към ФИФ на ПУ.

Основна роля в мониторинга играят Дирекционният съвет на Докторантското училище и двете обучаващи катедри „Социология и науки за човека“ и „Приложна и институционална социология“, по чиято инициатива

се актуализират докторските програми и по-конкретно програмата по социология въз основа на ежегоден анализ на учебното съдържание, измененията в потребностите на пазара на труда и партньорските изследователски организации, натовареността на докторантите, удовлетвореността им от образователната среда и надеждността на процедурите и стандартите за оценяване на техните постижения.

Въз основа на направените анализи при оценяването на програмата с оглед на посочените стандарти, през 2017 г. е напълно преработен учебният план на профил „Социология и науки за човека“ във връзка със създаването на Лабораторията за експериментална хуманитаристика с цел по-тясно интегриране на обучението на докторантите с изследователската практика. В по-широкия контекст на факултета, въз основа на предприетото самооценяване е значително обновен приетият през 2014 г. учебен план, а Докторантското училище към факултета е реорганизирано два пъти през 2016 и 2017 г.

Първият Учебен план на докторската програма по социология е предложен с доклада самооценка на докторската програма от 2011 г. (Протокол № 4/20.06.2011 г. на АС и Протокол № 55/20.06.2011 г. от ФС, с които е приет докладът-самооценка) и е утвърден през 2014 г., когато започва обучението в докторската програма с Протокол № 32/31.03.2014 г. на АС и Протокол № 78/10.03.2014 г. от ФС.

Вторият Учебен план на докторската програма по социология като част от общия за направление 3.1. Учебен план на Докторантското училище е утвърден с протокол на АС №40/23.03.2015 г. и с протокол на ФС №88/16.03.2015 г. Тази първа промяна в дисциплините от учебния план позволява на докторантите да избират както специализирани курсове, така и своя изследователски профил. По този начин се отговаря на направената от НАОА препоръка за специфициране на докторантските курсове, които са съобразени с профила на докторантурата.

Третият учебен план е утвърден с протокол на АС №20/17.07.2017 и с протокол на ФС №112/11.07.2017г. Основните отличителни черти на учебния план се състоят в интегрирането на Лабораторията за експериментална хуманитаристика и специализацията в изследователските институти от Академична риза „Критика и хуманизъм“. Чрез него е осъвременено учебното съдържание на курсовете, предлагани на докторантите. Разширени са възможностите им да формират собствен изследователски профил чрез избор на курсове от други докторски програми на факултета. С новия учебен план са въведени допълнителни курсове, които да осигурят обща понятийна и методологическа рамка, достъпна също и за докторантите, завършили магистърското си образование извън факултета. Не на последно място, кредитната система на програмата е модифицирана така, че да отразява максимално пълно работата и постиженията на докторантите в програмата.

9.1.2. ВУ осигурява процедури и практики при планирането и

изпълнението на дейностите по повишаване на ефективността на докторските програми

В ПУ одити се извършват от университетската и факултетната комисия по качеството. Въз основа на провеждания ежегоден мониторинг на докторската програма обучаващите катедри и Дирекционния съвет на Докторантското училище правят препоръки за актуализиране на учебния план, учебното съдържание и организацията на образователната и научноизследователската дейност по програмата. Предприетите актуализации отчитат резултатите от проучвания на удовлетвореността на докторантите и нагласите на потенциални работодатели. Предложенията се обсъждат от деканското ръководство и факултетния съвет с участието на представители на докторантите и студентите. Приетите промени се отразяват на страницата на програмата и на сайта на факултета.

Висока резултатност дава и изискването на НАОА за изготвяне на доклади-самооценки във връзка с първоначалната и последващите акредитации на докторските програми, както и по изпълнението на направените препоръки от Акредитационния съвет.

Мерките, чието предприемане предстои в резултат на провеждания вътрешен мониторинг, включват засилване на изследователския профил на програмата, по-дълбока интеграция в и разширяване на мрежата от партньорски изследователски институти, подобряване на възможностите на докторантите за публикуване в реномирани чужди научни списания, усъвършенстване на механизмите за обратна връзка с потенциални работодатели и самите докторанти.

Изводи на ЕГ от проверката по стандарт 9:

- 1. В ПУ и във ФИФ има нормативно заложені процедури за анализиране, периодично одитиране и осъвременяване при необходимост на документацията на докторската програма по социология.*
- 2. ФИФ на ПУ осигурява процедури и практики при планирането и изпълнението на дейностите по повишаване на ефективността на докторската програма.*
- 3. Налице е текущ мониторинг и периодичен преглед на акредитираната докторска програма.*

Извод за стандарт 9: В ПУ и във ФИФ докторантските програми се разглеждат периодично с цел тяхното подобряване във връзка с нуждите на докторантите и потенциалните потребители.

Стандарт 10 „Циклично външно осигуряване на качеството“ и съответстващите му критерии, а именно:

Критерий 10.1. *„Висшето училище или научната организация осъществяват планирани дейности за самооценяване и външни оценки на докторските програми“*

Резултати от проверката

10.1.1. ВУ (научната организация) циклично преминава през външно осигуряване на качеството, вкл. и на докторските програми в съответствие с ESG.

Основните форми на външно осигуряване на качеството, вследствие на което научното звено получава препоръки и след това планира дейности за подобряване на качеството, са процедурата по акредитация и следакредитационен контрол на НАОА, както и Рейтинговата система.

На този етап ръководството на докторската програма разчита основно на самооценяване въз основа на стандартите и насоките за осигуряване на качеството в Европейското пространство за висше образование ESG, залегнали също и в основата на сегашната система за акредитация, използвана от НАОА.

Изградена е мрежа от инстанции, включваща Комисията по управление на качеството и образователния продукт и Комисията по етика и академично единство, които гарантират последователното прилагане на практиките на самооценяване и в бъдеще. Предприети са мерки за осигуряване на публичен достъп до цялата информация, свързана с управлението и работата на докторската програма.

В известен смисъл външна оценка представляват и анализите на данните от анонимни анкети сред студенти и работодатели по основни въпроси, свързани с обучението и реализацията на завършилите докторанти. Те се оповестяват публично и се обсъждат на КС и ФС.

През 2017 г. Деканското ръководство на ФИФ и Комисията по акредитация, одит и рейтинг взимат решение за допълнителен вътрешен и външен одит от лицензирани одитори. През март 2017 г. Университетската комисия по акредитация и контрол към ПУ с помощта на сертифициран одитор е направила вътрешен одит на всички образователни програми във ФИФ, в това число и на докторските програми. Препоръките на комисията са гласувани с Протокол № 17/13.03.2017 г. на АС и са взети под внимание при разработването на учебния план на докторската програма от юли 2017 г.

Изводи на ЕГ от проверката по стандарт 10:

- 1) ФИФ на ПУ периодично преминава през външно оценяване от НАОА на качеството на докторските програми в съответствие с ESG.
- 2) Съгласно изискванията на НАОА, ФИФ на ПУ изготвя доклади-самооценки при провежданите процедури по акредитация на докторските програми, вкл. и на програмата по социология и за изпълнение на препоръките от предходната акредитация.
- 3) Изпълнението на препоръката от акредитацията през 2012 г. определено е допринесло за специфициране на предлаганите курсове в докторската програма и за повишаване на ефективността от обучението на докторантите.
- 4) Налице е съответствие с изискванията по стандарт 10 за външно осигуряване качеството на акредитираната докторска програма.

Извод за стандарт 10: ПУ, респективно ФИФ реализира циклично външно осигуряване на качеството.

Самооценката на силните и слабите страни на докторската програма по социология, на рисковете и възможностите за подобряване на обучението е реалистична. С оглед на извършените проверки и направените изводи по отделните стандарти на Критериалната система, Експертната група изразява мнение, че може да се продължи акредитацията на докторската програма „Социология“ в двата ѝ профила „Социология и науки за човека“ и „Приложна и институционална социология“ във Философско-историческия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ в три форми – редовна, задочна и на самостоятелна подготовка. Докторската програма е необходима за осигуряване на приемственост в развитието на академичния състав и повишаване на изследователския му капацитет, както и за осигуряване на висококвалифицирани специалисти по проблеми на съвременните комплексни рискови общества за нуждите на обществената практика.

ОБЩОТО ВПЕЧАТЛЕНИЕ ОТ ПРОВЕРКАТА НА ЕКСПЕРТНАТА ГРУПА Е, ЧЕ ДОКТОРСКАТА ПРОГРАМА ПО СОЦИОЛОГИЯ ОТ ПРОФЕСИОНАЛНО НАПРАВЛЕНИЕ 3.1. СОЦИОЛОГИЯ, АНТРОПОЛОГИЯ И НАУКИ ЗА КУЛТУРАТА В ПУ, ФИФ, СЕ ОСЪЩЕСТВЯВА В СЪОТВЕТСТВИЕ С НАЙ-ДОБРИТЕ СТАНДАРТИ В ПРОФЕСИОНАЛНОТО НАПРАВЛЕНИЕ И С ОСНОВАНИЕ ЗАСЛУЖАВА ДА Й БЪДЕ ПОСТАВЕНА ВИСОКА ОЦЕНКА

20. 03. 2018 г.

доц. д-р Мария Вълкова, ЮЗУ „Неофит Рилски“, ръководител
Подпис:

доц. д.с.н. Светла Колева, ИИОЗ – БАН, член на ЕГ
Подпис:

Владислав Петков, редовен докторант в СУ „Св. Климент
Охридски“, член на ЕГ
Подпис:

Наблюдаващ процедурата член на ПК: доц. д-р Даниела Колева